
A védő szerepe a perújításban

Fejesné Varga Zita*

1. Bevezetés

nem minden asszony gonosz, nem minden nagyrévi asszony élt bűnös életet. Földvárinéra az ügyész megállapításait egyáltalában nem lehet alkalmazni” szónokolta védőbeszédében Dr. Virág Gyula fővárosi ügyvéd, aki a híres „tiszazugi méregkeverő asszonyok” perében Földvári Károlynét képviselte.¹ Földvárínét a bíróság elsőfokon felmentette a vád alól, így ez esetben a védelem tényleg hatásosnak bizonyult.

A jogirodalomban különféle módon határozták meg a védő eljárásjogi helyzetét, így: a terhelt képviselője (Balogh Dénes, Helm, Hippel, Kries, Polacek, Rajzman), a terhelt segítőtje (Birkmeyer, Meyer, Móra Mihály, Niethammer, Vámbéry Rusztem), a bíróság segítőtje (Cselcov, Goljakov, Révai Tibor, Visinszkij), vagy ügyfél (Angyal Pál, Bócz Endre, Finkey Ferenc, Frydmann, Garraud, Király Tibor, Kiss Anna, Ruth, Sztogovics, Tóth Mihály, Tremmel Flórián).² Király álláspontja szerint a védő a védelem ellátásával közfunkciót betöltő, a nyomozás során önálló alany, perszakaszokra nézve önálló ügyfél, a terhelttől, a vádlottól és a bíróságtól független, az egymástól jogvitákat folytató ügyfelek jogaival egyenlő és önálló joggal rendelkező személy.³ Ebből a megfogalmazásból is kiderül, hogy a védő önálló alanya az eljárásnak, akit a terhelt az ügyvédi titoktartás révén az ügygel kapcsolatosan a legmélyebb szintig beavathat, s akinek kötelessége ügyfelét védeni, képviselni. Magyarországon a 13. századtól vált szokássá, hogy a felek magukat más által képviseltessék. A védő azonban nemcsak a folyamatban lévő ügyben, hanem a jogerőt követően is jogosult fellépni a terhelt érdekében, s igény bevenni az utolsó állomásokat, a rendkívüli perorvoslatokat, így a perújítás lehetőségét is.

* PhD-hallgató, Debreceni Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Marton Géza Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

¹ Jász-Nagykun-Szolnokmegyei Lapok 1929. december 15. száma tesz említést arról, hogy egy ügyben dr. Virág Gyula szónoki művészetével felépített védőbeszédében mindent megtett védence érdekében. letöltve: www.kosakaroly.hu/adattar/arzen/zug03.html, letöltés: 2017.02.07.

² Fenyvesi Csaba: *A védőügyvéd*. letöltve: ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/fenyvesi.../fenyvesi-csaba-vedes-ertekezes.pdf, 151. o., letöltés: 2017.06.26.

³ Király Tibor: *A védelem és a védő a büntetőügyekben*, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1962, 155-177. o.

Bérczes Viktor László szerint, ha a legcsekélyebb látszata is megvan annak, hogy újbóli bizonyítási eljárás lefolytatására van lehetőség, a védőnek fontolóra kell venni a perújítási kérelem benyújtását. Ha ilyen ügyekben pedig bírósági tárgyalásra kerül sor, akkor a védőnek mindenekelőtt azt kell szem előtt tartania, hogy az alapítéttel szemben véd. A perújítás akkor is felveti a bírósági munka hibás voltának lehetőségét, ha valójában olyan új bizonyíték merül fel, amely a döntéshozó még a legnagyobb körültekintés ellenére sem észlelhetett volna.⁴

A tanulmányban az ügyvédekre vonatkozó rövid történeti áttekintés, valamint a védelemhez való jogról írtak után a védőnek a perújításban betöltött szerepét vizsgálom és kitérek arra, hogy milyen tapasztalatokat vontam le a Debreceni Ítéltábla perújítási ügyeiből a védői jelenléttel kapcsolatosan.

2. Történeti kitekintés

Az 1500. évi XIII. törvénycikk⁵ törölte el nagyobb hatalmaskodás eseteiben a személyes megjelenés kötelezettségét, azonban például a hűtlenség vétkével vádolt továbbra is személyesen volt köteles megjelenni a bírák előtt, illetve a Királyi Curia ún. lovagi becsület bírósága előtt is kötelező volt a személyes megjelenés. Eleinte nem szabták meg azoknak a személyeknek a körét, akik mást képviselhettek, a 15. században azonban bizonyos személyeket eltiltottak ilyen megbízatások elvállalásától.⁶

Magyarországon körülbelül 15. század végétől vannak olyan személyek, akik már rendszeresen láttak el jogi képviselést, s egyre inkább kialakult egy olyan réteg, amely élethivatásszerűen foglalkozott a jogi segítségnyújtással, képviseléssel.

⁴ Bérczes Viktor László: *A védői szerepkör értelmezésének kérdései – különös tekintettel a büntetőbíróság előtti eljárásokra*, 261-262. o.

⁵ 1500. évi XIII. törvénycikk: "a perbehívásoknak nem a hely távolsága szerint, hanem a harminczkettedik napra kell történniök, a felek már ne személyesen, hanem ügyvédek által jelenjenek meg. Az öt hatalmaskodási esetben, ha valaki nincs személyesen jelen, az ügyvédszót ne vonja vissza. Továbbá a nyolczados és rövid törvényszékek határidején kívül a királyi felség előtt megvitatandó némely ügyekről szóló nyolczadikcikkelyekképen lett körülírva és megállapítva.

1. §Hogy ebben az öt esetben, úgymint a nemesek megverése, megsebzése, megölése, igaztalan letartóztatása és házuk vagy udvaruk megrohanása esetében az említettcikkely tartalma szerint a királyi felség parancslevele után eszközözlendő megintéseknek ezután már nem a hely távolságához képest (tudniillik nem, mint eddig szokásos volt, a nagyobb vagy kisebb távolságra való tekintettel) kell történniök, hanem mindenkor a káptalanhoz vagy conventhez szóló kézbesítő levél útján, az ez iránt teendő megintés napjától számítandóharminczkettedik napra.

2. § És ennekutána nem (mint eddig szokásban volt) személyesen, hanem ha tetszik, ügyvédje által jelenjék meg mindenki.

3. § Mindamellettt azonban az, a ki az előre bocsátott öt esetben nem személyesen jelenik meg, ügyvédjének szóváltásait soha vissza ne vonhassa."- letöltve: <http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=1212> letöltés: 2016.09.06.

⁶ Korsósne Delacasse Krisztina: *Az ügyvédi autonómiák létrejötte és működésük megkezdése Magyarországon a polgári korszakban*, 8.o., Letöltve:<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/korsosne-delacasse-krisztina/korsosne-delacasse-krisztina-vedes-ertekezes.pdf>, letöltés: 2016.09.05.

Zsigmond tette meg az ügyvédség kialakulásához vezető első lépést, amikor 1405-ben a rendeletével elválasztotta egymástól az egyházi és világi jogi szakemberek tevékenységét.⁷A jogászi réteg elkülönülését, a bírák és az ügyvédek szétválását mondta ki az 1471. évi XIX. törvénycikk.⁸ Mivel ekkor még külön elvárások nem voltak az ügyvédekkel szemben, előfordultak visszaélések a képvisellel. Erre tekintettel születtek törvénycikkek, amelyek a képviselt személyek számát korlátozták, illetve a bírák velük szemben alkalmazott lehetőségét szabályozták.⁹1694. október hó 26-án I. Lipót kiadta az első országos ügyvédi rendtartást, a „Statutum Per AdvocatosCausarum, seuProcuratoresRegniObservandum”-t, bevezette a kötelező ügyvédi esküt.

Az 1723. évi XXXVIII. törvénycikk arról rendelkezett, hogy a szokott esküt minden ügyvéd tegye le és Mária Terézia nevéhez fűződött a meghatározott ideig gyakorlatot követően leteendő ügyvédi vizsga bevezetése.¹⁰

⁷ 1405. évi (I.) III. törvénycikk a nyilvános jegyzők két világi egyén között folyó perben a világi bíróság előtt ne ügyvédeknek; „Elhatároztuk ezenfelül, hogy két világi fél között fenforgó perekben semmi nyilvánosjegyző se merjen akár egyházi, akár világi bíró előtt megbizottként vagy ügyvédként szerepelni, hanem csak a szentszéken vagy a szentszéki helyettesek curiáiban legyen helye.

1. § És ellenük tanuvallatásokat se nemesek, se egyházi férfiak ne eszközölhessenek” letöltés: <http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=567>, letöltve: 2016.09.06.

⁸ „A bírák a perket bírálják el és meghatalmazottakul, vagy ügyvédekül ne perlekedjenek, az ellenük emelt panaszt a király vizsgálja meg, és a bűnösök bűnhődjenek. Továbbá, hogy az ítélmesterek a szokott büntetés alatt, mindenkinek szolgáltatassanak igazságot. 1. § és se ők, se ülnökeik ne lehessenek ügyvédnek.” letöltés: <http://1000ev.hu/index.php?a=3¶m=567>, letöltve: 2016.09.06.

⁹ 1486. évi LXIX. törvénycikk:

„Egy ügyvéd legfőlegben tízennégy személy ügyeit védelmezze. Továbbá, mivel szokása az ügyvédeknek, hogy nyereségvágyból mentül több személynek az ügyeit elvállalják és azok védelmében meglehetősen hanyagul járnak el, és ha megbízóikat egyszer-másszor bírságban marasztalják, ebből semmit sem csinálnak.1. § És ez leginkább onnan van: mivel az ilyen bírságokat, régi szokásnál fogva, csakis köztörvényszékek tartása alkalmával szokták behajtani; minthogy azonban ezek a köztörvényszékek, mint főntebb érintettük, el lettek törölve, és jövőre soha sem lesznek megtartandók:

2. § Ennélfogva rendeltük, hogy ennek utána egy ügyvéd se merje tízennégy személynél többnek az ügyeit elvállalni és vinni.3. § A mikor pedig bírságokban fogják elmarasztalni, ezek iránt az ő felének fekvőjóságaiából és birtokaiból mind a bírónak, mind az ellenfélnek részére nézve a per befejezése és az ügy eldöntése után azonnal eleget kell tenni.”

1563. évi XLIX. törvénycikk:

„Az ügyvédek üres kifogásait, álokoskodásait és huza-vonait a bírák lelkiismeretesen elvessék.Egyébiránt az ügyvédek üres vitatkozására és esküjére; továbbá a jogtalan kereset kifogásolására és az idézésre; a hozzáadás, elvétel és kiegészítés joga fenntartására; ezenkívül első folyamodásban a kereset kijavítására és a leveleknek a törvényszék határozata alapján való kiigazítására, valamint a peres ügyeknek, ezek bevégezése után, egyik bíróságtól a másikhoz áttételére nézve, a melyek szóban forognak:1. § Az ország karai és rendei jónak látják, hogy miután mindezek részint újak, részint pedig szokásba és gyakorlatba nehezen vehető, halasszák el arra az időre, a mikor az új decretum javításáról és kiadásáról lesz szó.2. § És addig az előbb mondott összes pontokra nézve tartásuk meg azt a szokást, a melyet régtől fogva mostanig gyakorolni szoktak.3. § Éppen úgy a rendes bírák is, az ügyvédeknek üres és nyilván hiábavaló kifogásait és huzás-halasztásait, lelkiismeretük szerint, elvetni el ne mulasszák.”

¹⁰ Korsósne Delacasse Krisztina: *Az ügyvédi autonómiák létrejötte és működésük megkezdése Magyarországon a polgári korszakban*, 13.o. Letöltve:<http://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/korsosne-delacasse-krisztina/korsosne-delacasse-krisztina-vedes-ertekezes.pdf>, letöltés: 2016.09.05.

1711-től a nagyszombati jogi karon, majd 1740-től az egri jogi líceumban az ügyvédek már rendszeresebb képzést kaptak. Az ügyvédek előzetes jogász - képzéshez és vizsgához kötését végül az eljárási rend feszebbé tétele kényszerítette ki, ez alapján 1769-ben létrejött a második országos ügyvédi rendtartás, és ez már előírta, hogy csak azt lehet ügyvédi eskü elé engedni, aki előtte kötelező gyakorlat felmutatása után „a királyi -, a báni -, vagy valamely kerületi tábla előtt szakismeretei felül megvizsgáltatván. II. József 1785-ben kiadott rendelete kimondta, hogy 1786-tól csak az mehet ügyvédi vizsgára, aki előtte a Birodalom valamelyik egyeteménél, illetve akadémiáján jogi tanfolyamot elvégezte és ezutáni kötelező gyakorlatot is szerzett, és ettől kezdve indult meg az ügyvédi réteg professzionalizálódása.¹¹Az ügyvédség az 1804. évi Instructio pro advocatis alapján jól elkülöníthető rétegét képezte a jogászságnak. 1852. július 24-én császári pátenssel kibocsátott „Advokaten-Ordnung”, ügyvédi rendtartás vonatkozott az ügyvédekre.¹²1850-ben kelt eskü szerint az alábbiakban esküdtek fel: „Én, ... esküszöm az egy élő Istenre, hogy minden perlekedőnek, kik ügyeik védelmére és folytatására megkeresnek minden tárgyakban, miket felvállalok, bármint személyi, tudni illik gazdag vagy szegény válogatása, az ellenféllel lehető cimborálás nélkül, félretevén minden kérést, jutalmat, kedvezést, félelmet, gyűlölséget, szeretet, keresést, Isten és annak igazsága, törvény és az ország helybe hagyott szokásai szerint fáradságomhoz mért díj mellett igazán és híven szolgálni fogok és őket védendem tőlem telhetőképben, 's perkelkedőmet törvényesés elegendő ok nélkül felvállalt ügyében el nem halandom, sem a barátságos egyezést nem akadályozandom, Isten engem úgy segítjen.”¹³Nagy lépés volt 1874. évi XXXIV. törvénycikk és az ennek alapján felállított ügyvédi kamarák létrehozása. Az ügyvédi kamarák legfontosabb feladatai között cél volt az ügyvédi kar erkölcsi tekintélyének megóvása, ügyvédek jogainak megvédése és kötelességeik teljesítésének ellenőrzése. Az ügyvéddé válás feltételé a törvény a kamarába történő felvételt kötötte ki.¹⁴

A védő útján gyakorolható védelmet általános jelleggel, azaz a terhelt személyétől függetlenül is intézményesítetten először az 1896. évi Bp. biztosította.¹⁵

¹¹ Pokol Béla: *Jogászság és jogrendszer*, Letöltve: <http://jesz.ajk.elte.hu/pokol48.html> , letöltés: 2016.09.06.

¹² Korsósne Delacasse Krisztina: *Az ügyvédi autonómiák létrejötte és működésük megkezdése Magyarországon a polgári korszakban*, 20-21.o. Letöltve:<http://ajk.pt.e.hu/files/file/doktori-iskola/korsosne-delacasse-krisztina/korsosne-delacasse-krisztina-vedes-ertekezes.pdf>, letöltés: 2016.09.05.

¹³ Gosztonyi Gergely: *A bírósági szervezet 1848 előtt* letöltés: majt.elte.hu/Tanszekek/Majt/.../segedanyag.../Biraskodasi_szervezet_1848_elott.ppt, letöltve: 2016.09.06.

¹⁴ Patyi Gergely: *Ügyvédség a köz- és a magánjog határán (doktori értekezés)* 12- 24. o. letöltve: <https://jak.ppk.e.hu/uploads/articles/12332/file/Paty%20Gergely%20PhD%20dolgozat%20v%C3%A9gleges.pdf>, letöltés: 2016.09.06.

¹⁵ 1896. évi XXXIII. törvénycikk a bűnvádi perrendtartásról. V. Fejezet – A védelem
53. § A terhelt minden bűnügyben, az eljárás bármely szakában élhet védő közreműködésével.
Ha a terhelt e jogával nem élt, helyette törvényes képviselője, házastársa, illetőleg fel- vagy lemenő ágbeli rokona, önállóan választhatnak védőt.
A terhelt a maga vagy törvényes képviselője, illetőleg házastársa, fel-, vagy lemenő ágbeli rokona által választott védőtől a megbízást bármikor elvonhatja.

Az 1937. évi rendtartás szerint az ügyvédi kamara szervei a közgyűlés, a választmány, a tisztikar és a helyi bizottság, az ügyvédi kamarák közös szerve az ügyvédi kamarák országos bizottsága. Az országos bizottság helyébe az 1958. évi 12.tvr. szerint az Országos Ügyvédi tanács lépett. Az Országos Ügyvédi tanács elnevezés 1991. július 18-tól országos Ügyvédi kamarává, az ügyvédekről szóló 1998. évi XI. tv. 126.§ (3) bekezdése folytán pedig magyar Ügyvédi kamarává változott.¹⁶

A védő számára a kirendelése, valamint a meghatalmazás jogszabályban meghatározott köteleességet keletkeztet, amelyeket napjainkban a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX.törvény, az ügyvédekről szóló 1998. XI. törvény, valamint az ügyvédi hivatás etikai szabályairól és elvárásairól 8/1999. (III. 22.) MÜK szabályzat (etikai kódex) szabályoznak.

Az ügyvédi hivatás megkülönböztető jegye, hogy szellemi szabadfoglalkozásként olyan tevékenység, amely a közhatalmi szervek működési körében garanciális okokból hangsúlyozottan magán-tevékenységként különül el a közhatalomtól. Garanciális okok és az alkotmányos jogbiztonság szükségessé teszik és indokolják, hogy a magán-tevékenységként folytatott jogvédő, jogképviselő feladatok ellátása a szervezett közhatalommal szemben a magán-tevékenységnek intézményes tekintélyt, intézményes jogvédelmet, intézményes ellensúlyt biztosítson. Az ügyvédi kamara köztestületként a jogkereső közönség számára intézményesen garantálja tagjainak szakmai hozzáértését, a jogvédelem és jogi képviselő 'lege artis' ellátását, intézményesen garantálja továbbá a magán-tevékenységként végzett feladatok teljesítésében való függetlenséget. Az ügyvédi függetlenségnek tehát az ügyvédi kamara, mint köztestületi szerv ad garanciát és nyomatékot.¹⁷

3. A védelemhez való jogról

Az ártatlanság vélelme, a védelemhez való jog, a vád megismerésének joga arra való, hogy az ártatlanok elítélésének veszélyét csökkentse. Bárd nézete szerint a helyes jogalkalmazás és jogértelmezés esélyét növeli, ha a védelem lehetőséget kap érveinek kifejtésére.¹⁸

A tisztességes eljárás egyik eleme a fegyverek egyenlősége, amely a büntetőeljárásban azt biztosítja, hogy a vádnak és a védelemnek egyenlő esélye és

A főtárgyalásra a terhelt több védőt hozhat magával, de ezzel az indítványok és a perbeszédék száma nem szaporítható.

55. §Védőül az ügyvédi lajstromba bejegyzett ügyvéd, egyetemi vagy jogakadémiai jogtanár választható.

57. § Az elsőfokú bíróság által kirendelt védő nem köteles eljárni az ügynek felsőbb bíróság elé kitűzött tárgyalásán. A védő kirendelése hatályát veszti, ha a terhelt más védőt választott és ez a védelmet elfogadta.

¹⁶ A Magyar Ügyvédi Kamara története letöltés: <http://www.magyarugyvedikamara.hu/tart/index/5/1>, letöltve: 2016.09.06.

¹⁷ 22/1994. (IV. 16.) AB határozat

¹⁸ Bárd Károly: *Igazság, igazságosság és tisztességes eljárás*, Budapest-Pécs, Fundamentum, 2004. 1. szám, 48. o.

alkalma legyen arra, hogy a tény- és jogkérdésekben véleményt formálhasson és állást foglalhasson. Ebből következően a védő éppen olyan fontos személye az eljárásnak, mint a vád képviselője, hiszen kvázi egyedüli személyként áll a terhelt mellett a terhelt ellen folyó büntetőeljárásban. A büntetőeljárás alá vont személynek az eljárás minden szakaszában joga van a védelemhez. A védő nem vonható felelősségre a védelem ellátása során kifejtett véleménye miatt.¹⁹ A védelemhez való jog mint alkotmányos alapjog, egyben a büntetőeljárás klasszikus alapjoga is.²⁰

Fenyvesi szerint ez az alapjog a büntetőeljárás alá vont személy saját eljárási jogosítványában, a védő igénybevételeéhez való jogban, a védő jogállásában és a hatóságok azon kötelezettségeiben realizálódik, amelyek biztosítják, hogy a terhelti jogosítványok gyakorolhatók legyenek.²¹

A védelemhez való jog alkotmányos megítélése csakis a terhelt és a védő jogainak együttes szemlélete alapján lehetséges. A védő a büntetőeljárás önálló személye, jogai nem átruházott jogok, hanem a büntetőeljárás alá vont személy objektív érdekét szolgáló, de önálló eljárási jogosítványok. Az ügyvédi tevékenység sajátosságaiából is következik meghatározott körben a kötelező védelem, továbbá az, hogy a védő jogosítványai bizonyos esetekben tágabbak lehetnek a terhelténél. A védelemhez való jog a terhelt számára kiemelkedően fontos, de nem korlátozhatatlan alapjog; az Alkotmány nem biztosít jogot bármilyen védekezési eszköz alkalmazásához. Az e jogot korlátozó rendelkezések alkotmányosságát az Alkotmánybíróság az ún. szükségesség-arányosság tesztje alapján ítéli meg.²²Ebből az AB érvelésből is látható, hogy egyes esetekben nem azonosak a terhelti és a védői jogok, így például nem azonosan szabályozott a jogorvoslathoz való jog sem.

A terhelt jogorvoslati köre szélesebb, amely a perújítás intézményénél akként jelenik meg, hogy a védő jogorvoslati joga korlátozott, a terhelt akaratótól teszi függővé a jogalkotó a védői jogosultságot.²³

A terhelt maga dönti el, hogy személyesen védekezik, vagy védelmének hatékonyabbá tétele érdekében védőhöz fordul. A büntetőeljárás bármely szakaszában a kötelező védelem előírása mellett annyi mozgástér biztosított a terhelt számára, hogy ekkor is eldöntheti, hogy meghatalmazás útján maga gondoskodik a védőről.²⁴Ha a bíróság (nyomozó hatóság, ügyész) akármely okból védőt rendel ki, a védő felmentésére csak a saját vagy a terhelt egyaránt indokolt kérelmére - kerülhet sor, a védelem elvének erősítése érdekében ugyanis kívánatos, hogy az egész eljárásban ugyanaz a védő működjék közre.²⁵ A védő

¹⁹ Alaptörvény XXVIII. cikk (3) bekezdése

²⁰ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. tv. 5.§ (1) bekezdése szerint „A terheltet megilleti a védelem joga.”

²¹ Fenyvesi Csaba: *A védőügyvéd - A védő büntetőeljárási szerepéről és jogállásáról*, Budapest-Pécs, Dialóg Campus Kiadó, 2002, 44.o.

²² 6/1998. (III. 11.) AB határozat

²³ Fenyvesi álláspontja szerint ez a szabályozás indokolatlanul korlátozza a védői önállóságot, és nem szolgálja az anyagi igazság kiderítésének célját. Fenyvesi uo.46.

²⁴ Kúria Büntető Kollégium Joggyakorlat Elemző Csoport 2014.El.II.E.1/10. Védő-50. szám – Védői jogok a bírósági eljárásban – Összefoglaló vélemény, 13.o. letöltés: [www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/elfogadott_osszegzo_velemenypdf](http://www.kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/elfogadott_osszegzo_velemenypdf/letoltve:2016.09.06), *letöltve: 2016.09.06.*

²⁵ BH1999.443.

kirendelésével a védő részvétele rögzül, a védőt kirendelő döntés - a terhelti vagy védői indokolt kérelmeket kivéve - nem bírálható felül, köti a később eljáró büntetőeljárást folytató hatóságot is.

A védői önállótlanág- terhelti függőség kérdésének vizsgálatakor különbséget kell tenni a perújítás és a felülvizsgálat esetében. A perújítási eljárás - ellentétben a felülvizsgálati eljárással - önmagában kétségtelenül nem védőhöz kötött, ugyanakkor értelemszerűen a perújítási eljárás is büntetőeljárás, ekként a kötelező védelem Be. szerinti alanyi követelménye érvényes rá. Nyilvánvaló azonban, hogy amennyiben a terhelt az őt megillető személyes védekezés jogából adódóan indítványozási jogát gyakorolja, tehát önállóan gyakorolható jogosultságával él, és nem egy folyamatban lévő eljárásban, hanem éppen annak megindítása végett, akkor önmagában az indítványtételhez nem kell védő. A terhelt általi indítványozás ugyanis még nem büntetőeljárás. Ezért mondható az, hogy a védelemhez való jog sajátosan érvényesül a perújítás megengedhetőségének szakaszában, újból akkor éled fel, amikor a perújítást elrendelik és kötelező a védelem.

4. A védő a perújításban

Figyelemmel arra, hogy a perújítási eljárás két szakaszra bontható, döntés a megengedhetőség kérdésében, illetve elrendelt perújítás esetén a perújítási eljárás részéből, így a védői fellépés is ekként vizsgálandó.

4.1. Védői szerepkör a megengedhetőség szakaszában. A védő indítványkezdeményezi joga egyrészt önálló, másrészt azonban a terhelttel kötött akként, ha a terhelt hatalmazza meg a védőt a perújítási eljárásban való képviselőre.²⁶ Annak, hogy kit tekinthetünk az indítványt benyújtónak, szerepe van, hiszen a perújítási indítvány elutasítása ellen az indítványt előterjesztő élhet fellebbezési joggal.²⁷ A gyakorlatban számos esetben előfordul, hogy az egyik jogosult által előterjesztett indítvány esetében a másik, vagy a másik jogosult (nevezetesen a terhelt vagy a védő) is fellebbezéssel él. Az indítvány előterjesztője élhet fellebbezéssel az elutasító határozat ellen, viszont a perújítási indítvány tárgyában hozott elutasító határozatot a perújítási indítványt előterjesztő mellett az ügyéssel is közölni kell. A perújítási eljárás speciális sajátos szabálya mellett nem alkalmazható bírósági eljárás azon hatályos szabálya, hogy a vádlottal közölt határozatot a védővel is közölni kell, de az egyértelmű, hogy jelen ügyben az elutasító végzést nem kellett a terhelttel közölni. Ha tehát a perújítási indítvány előterjesztője a terhelt/védő: az elutasítási határozatot közölni kell a terhelttel/védővel, akinek fellebbezési joga van. Az elutasító határozatot közölni kell az ügyéssel, ám fellebbezési joga nincs (4/2007. BK vélemény), az elutasító határozat mással nem közlendő és másnak fellebbezési joga nincs.²⁸Éppen ezért

²⁶A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. tv. 409. § (2) bekezdés c) pontja szerint a terhelt javára perújítási indítványt terjeszthet elő a védő, kivéve, ha a terhelt ezt megtiltotta.

²⁷A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. tv. 414.§ (1) bekezdése.

²⁸Kúria Bpkf.II.368/2015/2.

fontos, hogy megvizsgáljuk, hogyan kapcsolódhat be a védő a rendkívüli eljárásba a jogerőt követően. Alapvető kiindulópont, hogy a védő kirendelés vagy meghatalmazás alapján jár el. A kirendelés, illetőleg a meghatalmazás hatálya – ha a meghatalmazásból más nem tűnik ki – a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, a felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásokra is.²⁹Ebből következően külön kell venni a kirendelés és a meghatalmazás esetköreit. A védő meghatalmazás vagy kirendelés alapján jár el. A kirendelés, illetőleg a meghatalmazás hatálya, ha a meghatalmazásból nem tűnik ki a büntetőeljárás jogerős befejezéséig tart, de kiterjed a perújításra, felülvizsgálatra, valamint a különleges eljárásra. Ez biztosítja, hogy az alapügy jogerős befejezése után a perújítási indítvány előterjesztésére önállóan jogosult terhelt az alapügy védőjét igénybe vehesse, illetve az alapügy védője is perújítási indítványt terjeszthessen elő feltéve, hogy a terhelt azt nem tiltotta meg a terheltnek tehát a perújítási indítvány előterjesztésekor is volt. A perújítási eljárásban akkor kötelező a védő részvétele, ha a kötelező védelem esetei fennállnak.³⁰

A védői kirendelés hatályának rendkívüli perorvoslatokra, felülvizsgálati eljárásra való kiterjesztése tekintetében pedig a védelemhez való jogot az eljárás minden szakaszában biztosítja a Be., másrészt viszont a kirendelés véget ér a jogerős ítélet meghozatalakor általában, és ehhez képest külön szabályként határoz meg védői jogokat perújítás esetében például.³¹

Amennyiben a terheltnek kirendelt védője volt, akkor - amennyiben a terhelt azt nem tiltotta meg - jogosult saját jogán a perújítási indítvány benyújtására. Ez esetben, amennyiben elutasító határozat születik, akkor fellebbezésre csak a védő jogosult, a terheltet ez a jog nem illeti meg.

Amennyiben az alapügyben a terheltnek meghatalmazott ügyvédje volt, úgy a meghatalmazás szövegezése az alapvető kiindulópont. Mivel a törvény konkrétan megnevezi az indítvány benyújtására jogosultakat, ezért fontos, hogy az ügyvédi képvisellel eljáró terhelt esetében miként van szövegezve a meghatalmazás. Ha az alapügyben a védőnek meghatalmazása volt, és a szövegezése kiterjedt a perújítási eljárásra is, akkor az hatályos meghatalmazás az indítvány tételére. Azonban ha ez utóbbit a terhelt nem írja alá, akkor azt csak a védő által saját jogon előterjesztettnek kell tekinteni.³²Hasonló döntés született abban az ügyben is, ahol az alapügyben meghatalmazással eljáró védő a már korábban rendelkezésére álló meghatalmazás alapján terjesztett elő perújítási indítványt, azonban az indítványt mint meghatalmazott védő írta alá, az nem tartalmazta a terhelt aláírását, így az elutasító végzés terhelt általi fellebbezése sem volt joghatályos.³³

Amennyiben a védő a beadványában egyértelműen egyes szám első személyben fogalmazva kezdeményezi a rendkívüli jogorvoslati eljárást, és az iratok között megtalálható, miszerint a terhelt meghatalmazást az ügyvédnek ad

²⁹ A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. tv. 49.§ (1) bekezdés

³⁰ Legfelsőbb Bíróság, Bkf.III.665/2010/3.

³¹ Fenyvesi uo., 323. o.

³² Debreceni Ítéltábla Beüf.I.245/2016/3.

³³ Debreceni Ítéltábla Bpkf.I.423/2014/2.

arra, hogy a perorvoslati eljárásban teljes jogkörrel képviselje, és védelmét ellássa, ez annak tekinthető, hogy önállóan nyújtja be a védő saját jogán. Így ez alapján, hogy az I. r. terhelt meghatalmazása alapján a védő önállóan terjesztette elő perújítási indítványt, a terheltnek jogorvoslati joga nem származik (BH2004. 314.). Ezért a terhelt fellebbezését, mint nem jogosulttól származót kell elutasítani.³⁴A meghatalmazás szövegezését vizsgálva jutott arra a következtetésre az ítéletábra, miszerint a perújítási indítványt a terheltnek a védője útján előterjesztettnek kell tekinteni.³⁵Amennyiben a terhelt meghatalmazott védője útján egyes szám első személyben, saját aláírással is ellátva terjeszt elő perújítási indítványt, azt akként kell tekinteni, hogy a terhelt indítványa, így ez esetben önállóan a védőt fellebbezési jog nem is illeti meg.³⁶Egy másik ügyben azért került sor az egyébként az alapügyben meghatalmazott védő fellebbezésének az elutasítására, mert az indítványt kizárólag a terhelt önállóan nyújtotta be.³⁷Meghatalmazott védők esetében a meghatalmazás kiterjed a rendkívüli perorvoslatokra is, de ha az eljárás kezdetén nem foglalják a meghatalmazásba rendkívüli perorvoslati részben való eljárási felhatalmazást és akkor a megbízó nem köteles azt kiterjeszteni a rendkívüli szakaszra, arra további megbízást adni. Ha a perújítási kérelmet az alapügyben eljáró védő újabb meghatalmazás csatolás nélkül terjeszti elő, a védőt a meghatalmazás csatolására kell felhívni és csak a felhívás eredménytelensége esetén van helye, mint a nem jogosulttól származó kérelem érdemi vizsgálat nélküli elutasítására.³⁸A terhelt szándéka ellenére a korábban meghatalmazott védő sem kezdeményezhet rendkívüli perorvoslatot önhatalmúlag, itt tehát nem terjed ki a teljes védői önállóság, szabad rendelkezési jog. Ezt támasztja alá a bírósági gyakorlat is, amely több döntésben ilyen elutasító tartamú döntést hozott a védői meghatalmazásról.

Előfordult olyan eset is, amikor a perújítási indítványt a terhelt önállóan nyújtotta be, az elutasító végzés kézbesítését, majd a saját jogon történő fellebbezését követően pedig meghatalmazást adott a védőnek, aki szintén fellebbezést jelent be. Ez utóbbi esetben a védő által bejelentett fellebbezés, mint nem jogosulttól származó kerül elutasításra.³⁹ Annak nyilván nincs akadálya, hogy a terhelt segítséget kérjen a saját fellebbezése megszövegezésében, de ez esetben annak ki kell tűnnie, hogy az a saját jogon benyújtott fellebbezése.

Ha a terhelt arra ad meghatalmazást a védőnek, hogy perújítási ügyében teljes jogkörrel képviselje, majd az indítványt kizárólag az ügyvéd látja el aláírásával, a terhelt nem, az indítvány előterjesztőjének a védőt kell tekinteni saját jogán, így az elutasító határozat ellen a terhelt önállóan nem élhet fellebbezéssel.⁴⁰ Ugyanakkor, amennyiben a perújítási indítványt a terhelt terjeszti elő, majd a fellebbezést az

³⁴ Kúria, Bpkf.I.570/2014/2.

³⁵ Debreceni Ítéletábra Beüf.I.678/2015/2.

³⁶ Debreceni Ítéletábra Beüf.I.1/2016/2.

³⁷ Debreceni Ítéletábra Beüf.I.175/2015/2.

³⁸ BH1985.256.

³⁹ Debreceni Ítéletábra Bkf.I.767/2009/2.

⁴⁰ Debreceni Ítéletábra Bkf.III.353/2013/2., Debreceni Ítéletábra Bkf.III.56/2006/2., Bff.III.169/2007/2.

alapügyben eljáró meghatalmazott védő is benyújtja, a védő fellebbezését, mint nem jogosulttól származót kell elutasítani.⁴¹

Abban az esetben, amennyiben a terhelt hozzátartozója adja a meghatalmazást a terhelt javára történő perújítási indítvány benyújtására a védőnek, akkor a terhelt hozzájárulást kifejezésre juttató nyilatkozat beszerzése ugyan nem szükséges, azonban a meghatalmazásról, illetve a kérelem előterjesztéséről a terheltet értesíteni kell, ilyenkor az értesítés pusztán ténye az, amely pótolja a kifejezett hozzájáruló nyilatkozatot. Az értesítés elmaradása esetén a más által adott védői meghatalmazás joghatályosnak nem tekinthető, ám annak a lehetőségét nem lehet kizárni, hogy az elsőfokú eljárás során adódó hiányosságokat később, akár a fellebbezési eljárás alatt az érdekeltek ne pótolhassák.⁴² Egy konkrét ügyben azért került sor a terhelt fellebbezésének elutasítására, mivel az indítványt a védő nyújtotta be, aki meghatalmazást a terhelt hozzátartozójától kapott.⁴³

Mint ahogy a kirendelt védő függetlenül attól, hogy a megbízott védő a meghatalmazást már becsatolta védői jogait mindaddig gyakorolhatja, amíg a bíróság a kirendelést vissza nem vonja.⁴⁴ Ez az eset előfordulhat akkor, ha mind a kirendelt, mind a meghatalmazott védő perújítási indítványt nyújt be.

Összességében megállapítható, hogy az indítványt benyújtók taxatív felsorolása, és a védelemhez való jog, mint alapelv sajátos érvényesülése miatt alapvetően szükséges a meghatalmazás valamint az indítvány szövegezésének a vizsgálata. Sor kerülhet a perújítás megengedhetőségi szakaszában perújítási nyomozás elrendelésére. Ha a megengedhetőség szakaszában sor kerül perújítási nyomozás elrendelésére, a terhelt képviselőjében eljárhat meghatalmazott védője, így például tanú kihallgatásánál, a terhelt kihallgatásánál. Ha a perújítást a védő indítványozta, és indítványára elrendelték a perújítási nyomozást, például szakértőt rendeltek ki, azonban a perújítási indítvány elutasításra került, úgy a nyomozás során felmerült bűnügyi költség viselésére a terheltet kell kötelezni.⁴⁵

Védő a perújítási tárgyalás szakaszában. A perújítás elrendelése esetén a perújítási eljárás lefolytatására a bírósági eljárás általános szabályai lesznek irányadók azzal, hogy ezen rendelkezéseket a perújítás jellegéből folyó eltérésekkel kell alkalmazni. Bizonyítást a perújítási ok keretein belül lehet felvenni, a perújítási indítvány minősül vádiratnak. Kötelező védelem esetén a védelemhez való jog feléled, így amennyiben a terheltnek nincs meghatalmazott védője, úgy részére védőt kell kirendelni. Ugyanakkor a védelemhez való jog nem azonos a védő tárgyaláson való jelenlétével, így amennyiben nem kötelező a védelem, úgy a perújítási tárgyaláson sem köteles a védő megjelenni. Emögött az húzódik meg, hogy a törvény a védő választásához, meghatalmazáshoz való jogát biztosítja, illetve lehetővé teszi, hogy maga is védekezessen, vallomást tegyen, vagy azt megtagadja.⁴⁶ Ha a védő akár kirendelés, akár meghatalmazás alapján, de

⁴¹ Debreceni Ítéltábla Bkf.III.151/2008/2.

⁴² BH1993.152.

⁴³ Debreceni Ítéltábla Beüf.I.638/2015/2.

⁴⁴ Legfelsőbb Bíróság, Bfv.III.949/2008/6.

⁴⁵ Kúria(LB) Bkf.III.987/2008/2.

⁴⁶ Kúria (LB) Bfv.I.2457/2003/9.

bekapcsolódik a perújítási eljárásba, az a helyzet áll fenn, hogy valójában egy, már bűnösnek ítélt terhelt képviseletét látja el, hiszen a terhelt helyzete nem változik, az ártatlanság vélelme nem érvényesül. Nyilvánvalóan ekkor a cél, hogy a jogerő áttörése útján sor kerüljön a terhelt felmentésére, annak a kimondására, hogy mégsem bűnös.

5. Összegzés

A Debreceni Ítéltábla perújítási ügyeit vizsgálva megállapítható, hogy 2005-ben 105 alkalommal a terhelt önállóan, jogi képviselő nélkül nyújtotta be az indítványát, míg 28 esetben hatalmazott meg védőt a perújítási indítványának előterjesztésére. Ugyanez 2014-ben akként alakult, miszerint 144 alkalommal a terhelt önállóan, 3 alkalommal a védője útján nyújtott be perújítási indítványt, 22 alkalommal pedig a védő saját jogon, önálló jogosultként szerepelt, mint indítványozó. Annak, miszerint nagyobb számban a terheltek önállóan nyújtanak be perújítást, oka lehet az, hogy a bv. intézet keretei között (túlnyomórészt ugyanis onnan került benyújtásra az indítvány) a jogerős ítéletet követően ezt a jogorvoslati eszközt tudják legkönnyebben felhasználni, ekkor nem kell ügyvédi díjat fizetni, nehezebb az ügyvédi elérhetőség is, ha csak nem hozzátartozókon keresztül jut hozzá a képviselethez. Ezen túlmenően a perújítási ok nem szabatos megjelölése nem akadály a elbírálásnak, így a terhelt perújítást bármikor, korlátok nélkül benyújthat, azzal, hogy a korábbival azonos tartalommal történő ismételt benyújtás esetén az indítvány elutasítására vonatkozó határozat meghozatalát a bíróság mellőzheti.⁴⁷ Ugyanakkor arra hivatkozással, hogy a védő utóbb tévesnek bizonyult tanácsára mondott le a terhelt a perorvoslati jogáról és vette tudomásul például az elsőfokú ítéletet, utóbb sem a jogerős határozat felülvizsgálata, sem más rendkívüli jogorvoslat, így perújítás nem kezdeményezhető.⁴⁸

Azt a felvetést, miszerint egy jogerős ítélet „hibáját” egy jogban járatos személy, nevezetesen az ügyvéd jobban tudja megítélni, a tapasztalatok is bizonyítják. Az esetek többségében főként akkor volt sikeres egy perújítási indítvány és került sor perújítás elrendelésére, ha a terhelt védő képviselte a perújítási eljárásban, és a terhelt érdekében a védő szakértői véleményt csatolt arra nézve, hogy a védelem az elkövetés időpontjában kóros elmeállapotú vagy kábítószerfüggő volt. A védő tisztában van a perújítási okok taxatív rendszerével, a feltételekkel, így nyilvánvalóan a terhelt segítségére lehet, hogy alaptalan indítványok ne kerüljenek benyújtásra. Így tisztában van azzal, hogy mi tekinthető nívónak az alapügy adataihoz képest, hogy az elutasított bizonyítási indítvány is az alapügy tárgyát képezi, mérlegelést a perújítási indítvány nem támadhat. A legnagyobb körültekintés ellenére sem lehet azonban sikeres egy perújítási indítvány minden esetben, hiszen a jogerő áttörésének szigorú szabályai vannak a jogbiztonság égiszén keresztül.

⁴⁷A büntetőeljárásról szóló törvény 2005-ös időbeli állapota szerint 399.§ (3) bekezdés.

⁴⁸Kúria Bfv.II.1008/2011/2.